

सार्वजनिक जग्गा संरक्षण तथा उपयोग सम्बन्धी विधेयक, २०८०

प्रस्तावना: भिमाद नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सरकारी, सामूदायिक तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको रेखदेख, मर्मत सम्भार र अन्य प्रबन्ध गर्ने विषयमा कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ९७ व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गर्न सोही ऐनको दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी भिमाद नगरपालिकाको १५ औं नगर अधिवेशनबाट यो ऐन जारी गरी लागु गरिएको छ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यो ऐनको नाम "सार्वजनिक जग्गा संरक्षण तथा उपयोग सम्बन्धी ऐन, २०८०" रहेको छ।

(२) यो ऐन नगर सभाको बैठकबाट स्वीकृत भई स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मितिबाट लागु हुनेछ।

(३) यो ऐन भिमाद नगरपालिका भर लागु हुनेछ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यो ऐनमा,

(क) सार्वजनिक जग्गा" भन्नाले नेपाल सरकारको स्वामित्वमा भई हाल स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ बमोजिम नगरपालिकाको रेखदेख र संरक्षण रहेका जग्गाहरू सम्झनु पर्दछ।

(ख) "संरक्षण" भन्नाले नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सम्पूर्ण सार्वजनिक जग्गाहरूको अभिलेख, त्यसमा नगरपालिकाको नियन्त्रण र त्यस्ता जग्गाको उचित संरक्षण र उपयोग समेतलाई जनाउँनेछ।

(ग) प्रमुख वा उप-प्रमुख भन्नाले" भिमाद नगरपालिकाका प्रमुख र उप प्रमुखलाई सम्झनुपर्दछ।

(घ) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" भन्नाले नगरपालिकाको प्रशासकीय प्रमुखलाई सम्झनु पर्छ।

(ङ) वडा" भन्नाले भिमाद नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय अन्तर्गतका वडा सम्झनुपर्दछ।

(छ) स्थानीय तह" भन्नाले भिमाद नगरपालिकालाई सम्झनु पर्नेछ।

(ज) पहिलो पक्ष" भन्नाले भिमाद नगरपालिकालाई सम्झनु पर्नेछ।

(झ) दोस्रो पक्ष" सार्वजनिक जग्गा उपयोगका लागि नगरपालिकासँग सम्झौता गर्ने पक्षलाई सम्झनु पर्नेछ ।

३. सार्वजनिक पर्ति जग्गाको विवरण संकलन गर्ने: (१) नगरपालिकाले नगर क्षेत्रमा रहेका सार्वजनिक जग्गाहरूको लगत तयार गरी अभिलेख राख्ने व्यवस्था मिलाइनेछ

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सार्वजनिक जग्गाको लगत तयार गर्ने कार्यमा वडा कार्यालयहरूको समेत जिम्मेवारी हुनेछ ।

(३) सार्वजनिक जग्गाको अभिलेख राख्ने ढाँचा नगर कार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

४. सार्वजनिक जग्गा संरक्षण गर्न सकिने क्षेत्रहरू: (१) यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सार्वजनिक जग्गाहरू ऐतिहासिक, पुरातात्विक, सांस्कृतिक तथा धार्मिक महत्वका सम्पदा, प्राचीन स्मारक, सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन, सार्वजनिक, ऐलानी, पर्ती जग्गा वा सार्वजनिक स्थलमा निर्माण भएर प्रयोगमा आएका वा नआएका सम्पत्तिको संरक्षण गरिनेछ ।

(२) खुल्ला क्षेत्र, चोक, घाट, पाटी-पौवा, धर्मशाला, तथा सांस्कृतिक स्थल, डाँडापाखा, चरण क्षेत्र, पानीको मुहान, पोखरी, तलाउ, इनार, कुवा, धारा, ढङ्गेधारा, गुँठीघर, बाटो, पुल-पुलेसा, कुलो नहर, लगत राख्ने, पाश्चित्र तयार गरी संरक्षण गरिनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमका संरक्षित जग्गालाई नगरपालिका आफै वा निजि क्षेत्रले प्रयोग वा उपयोग गर्ने गरी व्यवस्था मिलाईनेछ ।

५. सार्वजनिक जग्गा उपयोग गर्न सकिने क्षेत्रहरू: (१) जग्गाको स्वरूपमा खास परिवर्तन नहुने गरी कम्तिमा ५ वर्ष पहिला देखी सार्वजनिक जग्गा रूपमा प्रयोग हुँदै आइरहेका जग्गालाई नगरको आय बृद्धि हुने गरी उपयोग गरिनेछ ।

(२) नगरपालिकाको समग्र हित हुने खालको अन्य कार्यहरूमा नगरपालिकाभित्र रहेका सार्वजनिक जग्गाहरूको प्रयोग गर्न सकिनेछ ।

(३) नेपाल सरकार वा अन्य सरकारी निकायमार्फत निर्माण भएका भौतिक संरचनाहरू तर उपयोगमा नआएका त्यस्ता संरचनाहरूलाई सम्बन्धित निकायसंगको समन्वयमा नगरको हितमा प्रयोग गर्ने प्रबन्ध मिलाईनेछ ।

(४) महत्वपूर्ण धार्मिक तथा पर्यटकीय सार्वजनिक जग्गाको नगरपालिकाले सम्बन्धित निकायसंग समन्वय गरी लगत कट्टा गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि हरियाली वन क्षेत्रमा रहेका सार्वजनिक जग्गामा वातावरणीय असर गर्ने कुनै प्रकारका संरचना बनाउने उद्देश्यले उपयोग गरिने छैन।

६. निजी क्षेत्रलाई सार्वजनिक जग्गा उपयोग गर्न सक्ने (१) ऐन (३) बमोजिम पहिचान भएका सार्वजनिक जग्गाहरूलाई देहाय बमोजिम हुने गरी निजी क्षेत्रलाई उपयोग दिने व्यवस्था मिलाउन सकिनेछ ।

- क) नगरपालिकाले आफ्नो लगानीमा उक्त जग्गामा संरचना निर्माण एवं सुधार गर्न सक्ने।
ख) निजी क्षेत्रलाई अन्य व्यापारिक प्रयोजन नभई पर्यटकिय संरचना निर्माण जस्तै पार्क, उद्यान निर्माण गरी पर्यटकहरूलाई आर्कषण गर्ने उद्देश्यका साथै निजी क्षेत्रबाट प्रस्ताव माग गर्न सकिने।
ग) कुनै पनि सार्वजनिक जग्गामा भौतिक संरचना निर्माण गरी प्रयोगमा नआई त्यस्तो संरचनामा रहेका फर्निचर फिक्चर्स, मेशीनरी औजार जस्ता सामाग्री उपयोग नभई नष्ट हुने देखिएमा त्यस्तो सामाग्री नगरपालिकाको निर्णयानुसार उचित प्रयोगमा ल्याउन सकिनेछ।
घ) निजी क्षेत्रलाई उक्त जग्गा प्रदान गरी सो जग्गा उपयोग गर्ने कार्यमा सिफारिस गर्न देहाय अनुसारको सहजीकरण समिति रहनेछ।

- (१) सार्वजनिक जग्गा रहेको वडाको अध्यक्ष - संयोजक
(२) कार्यपालिका सदस्य मध्येबाट नगर प्रमुखले तोकेको महिला सहित २ जना-सदस्य
(३) योजना तथा अनुगमन अधिकृत - सदस्य
(४) अमिन - सदस्य -सचिव

(ङ) कुनै सार्वजनिक जग्गा एक भन्दा बढी वडा सम्म फैलिएर रहेको अवस्थामा सबै भन्दा बढी क्षेत्रफल ओगट्ने वडा अध्यक्ष उपरोक्त समितिको संयोजक हुनेछ।

७. सार्वजनिक जग्गा उपयोगमा ल्याउनका लागि आवश्यक प्रकृया (१) सार्वजनिक जग्गाको उपयोगका निजी क्षेत्रलाई संलग्न गराउनका लागि देहायका प्रकृया पुरा गर्नुपर्नेछ।

- (क) कुनै सार्वजनिक जग्गा उपयोगमा ल्याउन उपयुक्त छ भनि नगरसभाबाट भएको निर्णय,
(ख) सार्वजनिक जग्गाको स्वरूप परिवर्तन नगरिने निजीक्षेत्रको प्रतिवद्धता,
(ग) सार्वजनिक जग्गाको उपयोगबाट नगरपालिकालाई हुन सक्ने लाभको विश्लेषण सहित सहजिकरण समितिको सिफारिस,
(घ) कार्यपालिकाले आवश्यक छलफल गरी नगर सभामा सिफारिस,

ड) नगर कार्यपालिकाबाट प्रस्तावको उपयुक्त भएको ठहर सहित निर्णय ।

(च) सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण र सुधार सहित सामान्य संरचना निर्माण गरी नगरपालिकाले तोकिएको शुल्क लगानीकर्ता निजि क्षेत्रले संकलन गर्न सक्नेछ ।

(छ) यसरी संकलन गरिने रकम मध्ये सम्झौतामा उल्लेख गरिएको रकम वार्षिक रूपमा नगरपालिकालाई बुझाउनु पर्नेछ ।

८. कुनै विवाद भएमा नगरपालिकाको निर्णय अन्तिम हुने: (१) सार्वजनिक जग्गा संरक्षण र उपयोगका सम्बन्धमा कुनै विवाद भएमा नगरपालिकाको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

९. सम्झौता पुनरावलोकन गरिने (१) यस पुनरावलोकनका क्रममा लाभ लागत विश्लेषण गरी सम्झौतामा दुवै पक्षको सहमतीमा आवश्यक बुँदाहरू थप घट गर्न सकिने

(२) उपदफा (१) बमोजिम पुनरावलोकनका लागि सहजीकरण समितिले अध्ययन गरी समसामयिक रूपमा सम्झौतामा गर्नुपर्ने हेरफेरका सम्बन्धमा नगरकार्यपालिका समक्ष सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम बजारको अवस्था विश्लेषण गरी वार्षिक रूपमा बुझाउन सहमति भएको रकममा सन्दर्भमा दुवै पक्ष सहमत भई १० प्रतिशत रकम थप गर्न नगरकार्यपालिकामा सिफारिस गर्न सक्ने छ ।

१०. सम्झौताका शर्तहरू उल्लंघन भएमा सम्झौता तोड्न सकिने : (१) सार्वजनिक जग्गा उपयोग लागि भएको सम्झौताका शर्तहरूको पूर्ण पालना गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) शर्तहरूको पालना नगरिएको खण्डमा नगरपालिकाले तत्काल सम्झौता रद्द गरी यसबाट भएको हानी नोक्सानी समेत दोस्रो पक्ष सँग असुल उपर गरिनेछ ।

११. नियमित अनुगमन तथा प्रतिवेदन सम्बन्धी व्यवस्था : (१) सम्झौता बमोजिम दोस्रो पक्षबाट हुने कामकारवाही सम्बन्धमा नगरपालिकाका तर्फबाट नियमित अनुगमन गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमन गर्ने व्यवस्था प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुगमन गर्दा वडा कार्यलयको प्रतिनिधि अनिवार्य समावेश गर्नुपर्नेछ ।

(४) दोस्रो पक्षले प्रत्येक वर्ष भए गरेका, कामहरू प्राप्त उपलब्धी एवं आई परेका समस्या र समाधानको उपाय सहितको प्रतिवेदन नगरपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(५)प्रतिवेदन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१२. सार्वजनिक सम्पति दुरुपयोग गर्न नहुने- यस ऐन तथा प्रचलित संघीय तथा प्रादेशिक कानून विपरित सार्वजनिक पर्ती र सामुदायिक सम्पत्तीको दुरुपयोग गर्ने मास्ने उपयोग गर्ने निजी स्वार्थमा उपयोग गरेमा प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही गरिनेछ ।

१३. नियम बनाउने अधिकार : नगर कार्यपालिकाले यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न आवश्यक नियमहरू बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

१४. निर्देशिका ,दिग्दर्शन वा कार्यविधि बनाउन सक्ने : नगर कार्यपालिकाले आफ्नो काम बारबाहीलाई प्रक्रियागत ढंगवाट छिटो छरितो र मितव्ययी रूपमा सञ्चालन गर्न वा कार्य सम्पादन गर्न आवश्यक निर्देशिका दिग्दर्शन वा कार्यविधि बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

१५. ऐन बमोजिम हुने: यस ऐनमा उल्लेख भएकोमा यसै ऐन बमोजिम र अन्य विषयका हकमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१६. संघीय कानून बमोजिम हुने: यस ऐनमा लेखिएका व्यवस्था संघीय कानूनसंग बाझिएमा संघीय कानून बमोजिम हुनेछ ।